

MAGYAR AGRÁR- ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM

**A TURIZMUSSEL KAPCSOLATOS KOCKÁZATÉRZÉKELÉS ÉS
KOCKÁZATI MAGATARTÁS A MAGYAR UTAZÓK KÖRÉBEN**

DOI: 10.54598/003520

DOKTORI (PhD) ÉRTEKEZÉS TÉZÉSEI

SÓLYOMFI ANDREA HANNA

**GÖDÖLLŐ
2023**

A doktori iskola megnevezése: Gazdaság- és Regionális Tudományok
Doktori Iskola

A doktori iskola tudományága: regionális tudományok

A doktori iskola vezetője: **Prof. Dr. Lakner Zoltán**
egyetemi tanár, az MTA levelező tagja
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Agrár- és Élelmiszergazdasági Intézet

Témavezető: **Dr. Vinogradov Szergej**
egyetemi docens
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Agrár- és Élelmiszergazdasági Intézet

.....
Az iskolavezető jóváhagyása

.....
A témavezető jóváhagyása

TARTALOM

1. A MUNKA ELŐZMÉNYEI, CÉLKITŰZÉSEK	4
2. ANYAG ÉS MÓDSZER	9
2.1. Az empirikus kutatás folyamata	10
2.2. A kutatási modell.....	10
2.3. Az adatgyűjtés menete, a minta főbb jellemzői	17
2.4. Bibliometriai elemzés módszertana.....	20
2.5. Strukturált interjú folyamata	20
2.6. A strukturális egyenletek modellezése (SEM)	21
3. EREDMÉNYEK ÉS AZOK MEGBESZÉLÉSE	23
3.1. Strukturált interjúk eredményei.....	23
3.2. A turizmussal kapcsolatos kockázateszlelés témakörben megjelent szakirodalom bibliometriai elemzése	24
3.3. Empirikus kutatás eredményei	26
3.3.1. A mérési modell dimenzióinak megbízhatósági vizsgálata és leíró statisztikai elemzése	26
3.3.2. A kutatási dimenziók közötti összefüggések feltárása.....	28
3.3.3. Szociodemográfiai tényezők hatása a vizsgálati dimenziókra.....	32
4. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS A JAVASLATOK	37
5. ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK.....	41
PUBLIKÁCIÓK	42
1. MELLÉKLET	43

1. A MUNKA ELŐZMÉNYEI, CÉLKITŰZÉSEK

A biztonságra törekvés, a biztonság igénye alapvető szükséglet. A társadalom biztonságérzete nem objektíven, a bűnözésre vagy terrorizmusra vonatkozó statisztikák függvényében alakul, hanem számos szociálpszichológiai együtttható és nem utolsósorban az emberekhez eljutó információk nyomán változik. A biztonságérzet egyénenként különböző, függhet például az adott személy lakhelyétől, vagyoni helyzetétől, társadalmi státuszától, iskolai végzettségétől, általános és speciális ismeretei szintjétől, kulturális kötődésétől. Az emberek biztonságérzete lehet reális, kifejezheti a valós állapotot, de lehet téves, manipulált, alul- vagy túlértékelt. Lehetnek olyan csoportok, szervezetek az országon belül, vagy akár maga az ország kormánya, amelyek a veszélyeket a saját érdekükben felnagyítják, sőt veszélyérzeteket keltenek - más esetekben pedig a veszélyek alábecsülésében lehetnek érdekeltek. A biztonság, biztonságtudatosság sokféle területet érint. A biztonságot vagy a stabilitást megkérdőjelező viselkedés kockázatos viselkedés. A kockázatvállalás életünk szerves része, egyúttal az innováció és a fejlődés motorja is. Doktori értekezésem szakirodalmi áttekintés részében az utazással kapcsolatos biztonság, a turizmusbiztonság néhány kiemelten fontos dimenzióit tekintem át. Kutatásomban a biztonságtudatosságot és kockázatvállalási hajlandóságot vizsgálom a turizmus kereteit felhasználva. Témaválasztásomat alapvetően meghatározták személyes utazási tapasztalataim – 56 országban jártam, ebből rövidebb-hosszabb ideig 5 országban éltem, továbbá afrikai kutatómunkám. Kiemelném a turizmus és a terrorizmus kapcsolatának vizsgálatát Maliba, amely kutatásom folyamatos, kisebb-nagyobb szünetekkel az aktuális belpolitikai helyzet függvényében további terepmunkára ad lehetőséget. Ezt a kutatást, mint az Óbudai Egyetem Biztonságtudományi Doktori Iskolájához tartozó Afrikakutató Intézet junior kutatójaként végzem.

Disszertációm empirikus kutatása két főbb modulból áll: az első a biztonság tudatosság és a kockázatvállalás közötti összefüggések feltárására helyezi a hangsúlyt (strukturális modell) utazással kapcsolatosan, a második a média hatás, a hangulatvezérelt cselekvés és a generációk közötti különbségek kockázatvállalással kapcsolatos összefüggéseit vizsgálja az utazással kapcsolatosan.

Arra keresem a választ, hogy melyek azok a tényezők, amelyek befolyásolják a kockázatvállalást, erősítve a biztonság tudatos magatartást.

Doktori kutatásom során a következő kutatási célokat tűztem ki:

1. Feltárni a turizmusbiztonsághoz kapcsolódó biztonság tudatosság egyes elemeit és ezek kapcsolatát az utazással kapcsolatos kockázatvállalási hajlandósággal.
2. Azonosítani azokat a tényezőket, amelyek meghatározzák, befolyásolják az elemek közötti összefüggéseket.

Kutatásom egyik kiinduló hipotézise az volt, hogy a biztonság tudatosság, az saját felelősség felismerése, az információ szerzés és a korábban megszerzett tapasztalatok negatívan befolyásolják az utazással kapcsolatos kockázatvállalási hajlandóságot. Abból indultam ki, hogy a biztonság tudatos utazó, körültekintően félkészül az újtárá, reálisan ítéli meg képességeit, korábbi tapasztalataira támaszkodva tervezi meg utazását – minden részletre kiterjedően.

A következő kérdéscsoport a közvetett és közvetlen (fizikai) kockázat kontrollálása és az utazással kapcsolatos kockázatvállalási hajlandóságot vizsgálta. Abból indultam ki, hogy a közvetett és közvetlen (fizikai) kockázat kontrollálásának nehézsége negatívan befolyásolja az utazással kapcsolatos kockázatvállalást.

A harmadik kérdéscsoport a szállásbiztonságot, utazásbiztonságot, információbiztonságot, rendezvénybiztonságot, egészségbiztonságot és pénzügyi biztonságot magában foglaló általános biztonság és a személyes biztonság fontossága megítélésének hatását vizsgálta az utazással kapcsolatos kockázatvállalás szempontjából. Abból indultam ki, hogy a személyes biztonság tulajdonított nagyobb fontosság – mivel a biztonságra törekvés alapszükséglet – és az általános biztonság iránti erősebb igény negatív hatással vannak az utazással kapcsolatos kockázatvállalásra.

A negyedik kérdéscsoportnál az érzékenység és a hangulatvezérelt cselekvés hatását vizsgáltam az utazással kapcsolatos kockázatvállalási hajlandóságra. Azt feltételeztem, hogy egy olcsóbb utazási lehetőség illetve egy hangulatvezérelt cselekvés növeli a kockázatvállalási hajlandóságot.

Vizsgálatom következő, ötödik kérdéscsoportja az erősebb médiahatás utazással kapcsolatos kockázatvállalásra gyakorolt hatását vizsgálta. Azt feltételeztem, hogy a médiában megjelenő – utazással kapcsolatos magasabb kockázatra utaló információk negatívan befolyásolják az utazással kapcsolatos kockázatvállalási hajlandóságot.

Vizsgálatom utolsó részében a magyar utazók szociodemográfiai jellemzői (életkor, végzettség, jövedelmi helyzet), valamint külföldi utazásaik gyakorisága tekintetében értékeltem az utazással kapcsolatos kockázatvállalási hajlandóságot, valamint az utazási szokásaikhoz kapcsolódó biztonsági attitűdjeiket. Feltételeztem, hogy fiatalabb generáció kockázatvállalási hajlandósága magasabb, mint az idősebb generációé.

Kutatási célokhoz igazodóan hat kutatási hipotézist fogalmaztam meg. Ebből az első három a biztonságtudatosság, az saját felelősség felismerése,

információszerzés és tapasztalatszerzés, a közvetlen (fizikai) kockázat, a közvetett kockázat, az általános biztonság és személyes biztonság iránti igény utazással kapcsolatos kockázatvállalási hajlandóságra gyakorolt hatását vizsgálta. A negyedik az érzékenység és a hangulatvezérelt cselekvés utazással kapcsolatosan kockázatvállalási hajlandóságra gyakorolt hatását vizsgálta. Az ötödik az erősebb média hatását vizsgálta az utazással kapcsolatos kockázatvállalási hajlandóságra vonatkozóan. A hatodik a magyar utazók szociodemográfiai jellemzőit (életkor, végzettség, jövedelemi helyzet), valamint külföldi utazásaik gyakoriságát vizsgálta az utazással kapcsolatos kockázatvállalási hajlandóság, valamint az utazási szokásaikhoz kapcsolódó biztonsági attitűdök tekintetében.

H1: A biztonságtudatosság negatívan befolyásolja az utazással kapcsolatos kockázatvállalást.

H1a: A saját felelősség felismerése csökkenti a kockázatvállalási hajlandóságot az utazással kapcsolatban.

H1b: Az információszerzésre épülő biztonságtudatos cselekvés csökkenti a kockázatvállalási hajlandóságot az utazással kapcsolatban.

H1c: A tapasztalatszerzésre épülő biztonságtudatos cselekvés csökkenti a kockázatvállalási hajlandóságot az utazással kapcsolatban.

H2: A közvetlen (fizikai) és közvetett (pl. nyelvi nehézségekből adódó) kockázatok magasabb szintűnek történő érzékelése negatívan befolyásolja az utazással kapcsolatos kockázatvállalást.

H2a: A közvetlen (fizikai) kockázat kontrollálásának nehézsége negatívan befolyásolja az utazással kapcsolatos kockázatvállalást.

H2b: A közvetett kockázat jelentősebbnek való megítélése negatívan befolyásolja a kockázatvállalási hajlandóságot az utazással kapcsolatban.

H3: Az általános biztonság, valamint a személyes biztonság iránti erősebb igény negatívan befolyásolja az utazással kapcsolatos kockázatvállalást.

H3a: A szállásbiztonságot, utazásbiztonságot, információbiztonságot, rendezvénybiztonságot, egészségbiztonságot és pénzügyi biztonságot magában foglaló általános biztonság iránti erősebb igény negatív hatással van az utazással kapcsolatos kockázatvállalásra.

H3b: A személyes biztonság iránti erősebb igény negatívan befolyásolja az utazással kapcsolatos kockázatvállalást.

H4: Az érzékenységi és a hangulatvezérelt cselekvés növelik az utazással kapcsolatos kockázatvállalási hajlandóságot.

H4a: Az érzékenységi növeli az utazással kapcsolatos kockázatvállalási hajlandóságot.

H4b: Az utazásszervezéssel kapcsolatos hangulatvezérelt cselekvés növeli a kockázatvállalási hajlandóságot.

H5: A média kockázatkommunikációjának hatására csökken az utazással kapcsolatos kockázatvállalási hajlandóság.

H6: A magyar utazók szociodemográfiai jellemzői (életkor, végzettség, jövedelmi helyzet), valamint a külföldi utazásaik gyakorisága jelentős hatással vannak az utazással kapcsolatos kockázatvállalási hajlandóságukra, valamint az utazási szokásaikhoz kapcsolódó biztonsági attitűdjeikre.

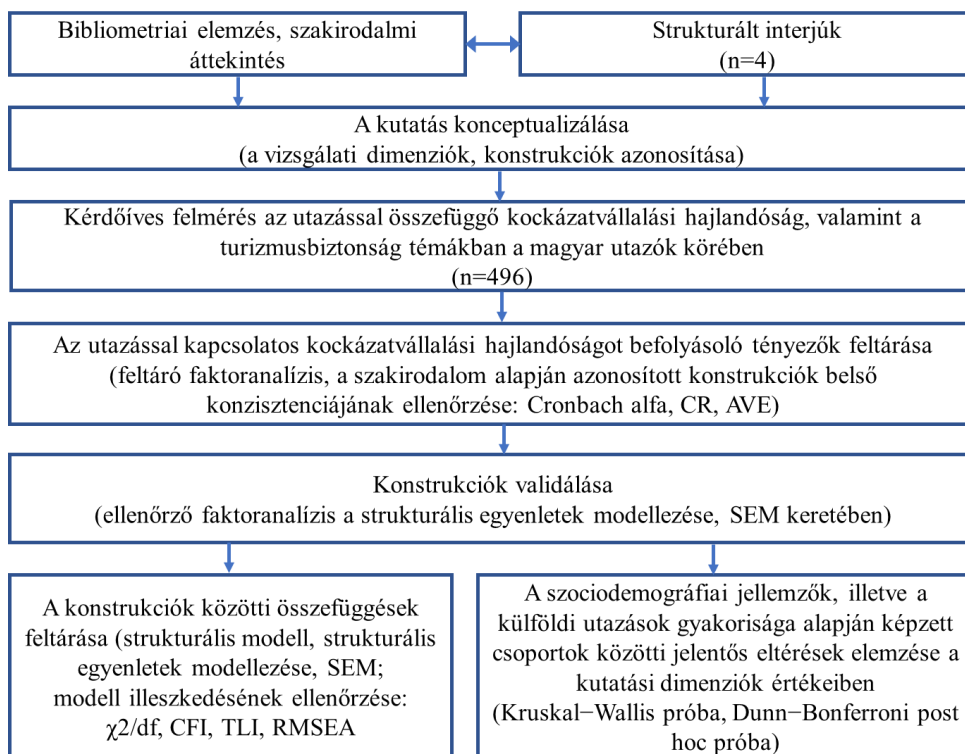
2. ANYAG ÉS MÓDSZER

A doktori értekezésem elméleti alapjai a biztonság és turizmusbiztonsághoz kapcsolódó hazai és nemzetközi irodalom által kapott megállapításokon alapulnak. A tervezett mintanagyság (1000 fő) miatt az online megkérdezés módszere egyértelművé vált, melyet a kérdőív összeállítása követett. A kérdőív mellett interjútechnikával és adatelemzéssel dolgoztam.

A fejezet hat részre tagolódik. Az első alfejezetben az empirikus kutatás folyamata kerül bemutatásra, a második részben a kutatási modell és annak operacionalizálása, a harmadikban az adatgyűjtés menete, valamint a minta főbb jellemzői. A negyedik alfejezetben a bibliometriai elemzés módszertanát ismertetem, az ötödik alfejezetben a strukturált interjú módszertana, végül a hatodik alfejezetben az alkalmazott statisztikai módszerek és az adatelemzéshez használt szoftverek kerülnek bemutatásra.

2.1. Az empirikus kutatás folyamata

A kutatás folyamatát az 1. ábra szemlélteti.

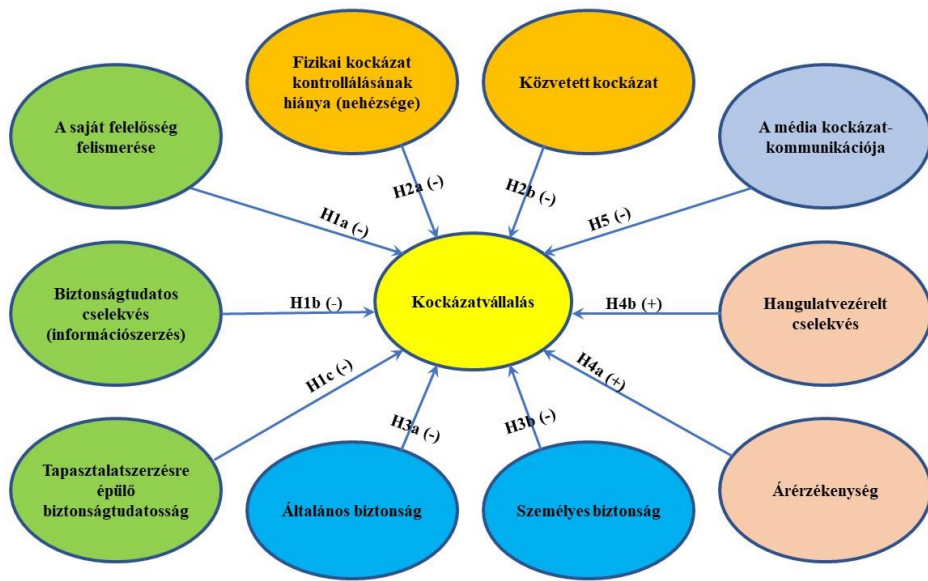
1. ábra. A kutatás menete

Forrás: saját szerkesztés

Az empirikus kutatás két főbb modulból áll: az első a kockázatvállalás és az ezt meghatározó dimenziók közötti összefüggések feltárására (strukturális modell), a második pedig a vizsgált dimenziók értékeiben jelentős eltérések vizsgálatára irányul, az elemzésekben fontosnak tartott szociodemográfiai jellemzők (életkor, végzettség, háztartás jövedelmi helyzete) és a külföldi utazás gyakorisága alapján képzett kategóriák között.

2.2. A kutatási modell

A turizmusbiztonsággal és kockázatvállalással kapcsolatos attitűdöket magába foglaló kutatási modell tíz magyarázó és egy magyarázott dimenzióból áll (2. ábra).

2. ábra. Kutatási modell
 Forrás: saját szerkesztés

A modell központi dimenzióját a kockázatvállalási hajlandóság képezi, a többi dimenzió hatását vizsgálom erre a kiemelt modellelemre. A kockázatos viselkedés az egyén kockázatvállalási attitűdjeitől is függhet, hiszen az egyes személyek számára vonzó lehet maga kockázat. Az utazási döntések során a személy azért viselkedhet kockázatos módon, mert vagy nem észleli az utazáshoz kapcsolódó veszélyeket, vagy alacsonyabbnak észleli ezeket, vagy a szubjektív döntésében a pozitív előnyök (olcsóbb repülőjegy, szállás stb.) ellensúlyozzák a kockázatot. A dimenzió mérése öt utazással kapcsolatos helyzet értékelésén alapult: a megkérdezett ötfokú Likert skálán (1=teljesen kizárt, 5=teljes mértékben bevállalom) értékelte, mennyire valószínű, hogy bevállalná a különböző kockázattal járó utazásokat

A turizmusbiztonság egyik fontos tényezője az utazók saját felelősségvállalása. Az utazással kapcsolatos kockázatvállalás egyik magyarázó dimenziója a saját felelősség felismerése, mellyel azt vizsgálom, hogy az utazó mit gondol, mitől függ a biztonsága, mennyiben függ attól, hogy mit tesz meg annak érdekében, hogy biztonságban érezze magát.

A kockázatvállalás szempontjából, az információszerzésre épülő biztonság tudatos felkészülést jelent a céldesztinációt illetően a rendelkezésre álló források felhasználásával. Az úti céllal kapcsolatos információk különböző formákban jelennek meg, mint például brosúrákban, újságokban vagy utazási magazinokban megjelenő hirdetések, tévéműsorok, rádióadások vagy internetes tartalmak formájában. Több tanulmány (NYSVEEN – LEXHAGEN 2002, LIN et al. 2009, XIANG – GRETZEL 2010) az internet meghatározó szerepét állapította meg mind az utazási döntések meghozatalában, mind az utazástervezésben. Különösen népszerűek a közösségi média weboldalak, beleértve a fogyasztók által létrehozott különböző típusú és tartalmú webhelyeket, blogokat, wikiket, YouTube-ot, Twittert stb.

A tapasztalatszerzésre épülő biztonság tudatosságot a korábbi utazási tapasztalatok határozzák meg.

Az úti cél hatással van az egyes fizikai kockázatok észlelésére. JONAS és kutatótársai (2011) tanulmányukban megállapították, hogy a fejlődő országokba utazni szándékozó turisták körében az egészségügyi kockázatok észlelése viszonylag előkelő helyen áll az egyéb kockázati tényezőkkel szemben. GRAY – WILSON (2009) az utazók fizikai biztonságát érintő kockázati tényezőket az általános kockázatvállalási hajlandóság legerősebb meghatározóinak tekintik.

A terrorizmus turizmusra gyakorolt hatását vizsgálva PIZAM–FLEISCHER (2002) kimutatták, hogy a turisták kockázateszlelését és utazással kapcsolatos döntéshozatalukat elsősorban a terrorcselekmények gyakorisága és kevésbé a súlyossága befolyásolja.

Bár a legtöbb tanulmány egyetért abban, hogy a fizikai kockázatok csökkentése javítja a desztináció imázsát, ezen hatás mértéke nem határozható meg egyértelműen. DE ALBUQUERQUE–MCELROY (1999) az elsők között a bűnözés növekedését a tömegetturizmushoz kapcsolta Barbadoson, bár nem tudták statisztikailag igazolni a bűnözés növekedésének hatását a turizmus iránti keresletre.

A közvetett kockázaton a kommunikációs problémákat, a konzuli védelem hiányát értem a modellben. MANCINI-CROSS és kutatótársai (2009) a nyelvi szakadékot a látogatók és a vendéglátók közötti interkulturális kommunikáció gátjaként értelmezik. Több kutató (HOTTOLA 2004, YOO-SOHN 2003) utal arra, hogy a turisták szerepkonfliktusokat, önbizalomhiányt és védekezőkészséget tapasztalhatnak tengerentúli utazásaik során a kulturális különbségek és a nyelvi nehézségek miatt. MITCHELL-VASSOS (1997) megállapították, hogy egy adott nyelvi kifejezéstár tanulmányozása a legkevésbé hasznos kockázatcsökkentési stratégia. Ez a tanulmány azonban egy konkrét turisztikai célpontra vonatkozott, amely nem követelte meg az utazóktól, hogy megtanuljanak egy helyi nyelvet, tehát ezen stratégia jelentőségének meghatározása a közvetett kockázatok csökkentésében további vizsgálatot igényel.

LO és kutatótársai (2011) az általános utazási biztonság szempontjából a leghatékonyabb kockázatcsökkentő eszközei közé az utasbiztosítás kötését, a plusz készpénzt, valamint az úti cél kutatását sorolják. LEGGAT – LEGGAT (2002) az utasbiztosítás kötésének fontosságát a külföldi orvosi ellátás magas költségeivel indokolják. Az utazók körében viszonylag gyakori az egészségügyi biztosítás megvásárlása az orvosi ellátással kapcsolatos esetleges kiadások fedezésére. MITCHELL és szerzőtársai (1999) az utasbiztosítás megkötését egyik leghatékonyabb stratégiájának tartják az utazás során fellépő negatív következmények csökkentésének.

YANG-NAIR (2014) a turizmushoz kapcsolódó kockázatok tanulmányozása során megállapították, hogy a kockázat és a kockázateszlelés többdimenziós fogalmak, amelyek olyan szempontokhoz kapcsolódnak, mint a bizonytalanság elkerülése, az aggodalom, a szorongás vagy a félelem. HOFSTEDE és kutatótársai (2010) szerint a bizonytalanság elkerülési attitűdöt az határozza meg, hogy az egyén milyen mértékben érzi magát fenyegetve vagy kényelmetlenül az ismeretlen kimenetelű vagy bizonytalan helyzetekben. Következésképpen a nagyfokú bizonytalanságkerülő személyek tartózkodnak az olyan helyzetektől,

melyekben stressz vagy szorongás érheti őket. A kockázatvállalási hajlandóság összefüggésében KARL (2016) szerint ez azt jelentheti, hogy a turisták úgy dönthetnek, hogy nem utaznak olyan helyekre, ahol kevésbé fejlett a turisztikai infrastruktúra, beleértve a közlekedést vagy a szállást, mivel nehezebb megbecsülni egy ilyen desztináció esetében az utazás kimenetelét.

A személyes biztonság mérésekor az utazó személyes érintettségét vette górcső alá. Egyes kutatók (FUCHS– REICHEL 2006, KARL 2016) a helyzetértékelésre való összpontosítás fontosságát emelik ki a figyelmet a kockázattal összefüggésben, mivel a személyes kockázateszlelés (vagyis egy esemény vagy döntés negatív következményeinek szubjektív értékelése az egyén szemszögéből) bizonyítottan erősebb utazási döntést meghatározó tényező, mint a tényleges fennálló kockázatok.

Ami a kockázatot és a desztinációválasztással kapcsolatos végső döntést illeti, Sönmez és Graefe (1998a, 125) kijelenti, hogy „a potenciális turisták azt a desztinációt választják ki, amely a legjobban megfelel az igényeiknek úgy, hogy a legtöbb hasznot kínálja a legkisebb költséggel (vagy kockázattal)”.

A hangulatvezérelt utazási döntéshozatal torzíthatja a kockázateszlelést. STEPCHENKOVA–EARLES (2011) megállapították például, hogy a három befolyásos brit újságban orosz kultúrával kapcsolatban megjelent cikkek nagyobb valószínűséggel erősebb hatással voltak a brit turisták Oroszország, mint úti cél melletti döntéseiben, mint a biztonsági felfogások.

FUCHS–REICHEL (2004) szignifikáns különbségeket igazoltak a meghozott kockázati döntések általános kockázati megítélésében és a vallási érzelmekhez kapcsolódó több kockázateszlelési dimenziók között.

Egyes kutatók (PRITCHARD –MORGAN 2006, BERDYCHEVSKY–GIBSON 2015) szerint a hangulatvezérelt döntéshozatalt leginkább a szabadidős utazásokhoz kapcsolódik.

Azon töprengve, hogy egyes egyének kockázatvállalási hajlandósága miért magasabb, mint másoké, ZUCKERMAN (2007, 49.) úgy értelmezte az

kalandvágyat, mint „a változatos, újszerű, összetett és intenzív érzések és élmények iránti igényt, melynek kielégítése érdekében az egyén vállalja a fizikai, szociális, jogi és pénzügyi kockázatokat”.

Több tanulmány (AHMAD et al. 2015, CUI et al. 2016) megállapította, hogy a kockázatkommunikáció csatornája iránti magasabb bizalom a kockázatészlelés magasabb szintjével párosul. BROWN (2015) kimutatta, hogy az adott desztinációba érkező turisták száma csökkenhet a hosszan tartó negatív médiavisszhang hatására. Az elhúzódó média-hullámok, melyek gyakran követik egy-egy jól ismert bűncselekmény tudósítását, pusztító hatással lehetnek azokra az országokra, amelyek a turizmusra, mint a legnagyobb gazdasági hajtóerőre támaszkodnak.

A turizmusbiztonság egyes elemeit és azok hatását az utazási döntésekhez kapcsolódó kockázatvállalási hajlandóságra magában foglaló kutatási modell tíz magyarázó és egy magyarázott dimenzió mérésére használt állítások a témakörben megjelent korábbi tanulmányok, illetve a strukturált interjúk eredményei alapján kerültek kidolgozásra (1. táblázat).

1. táblázat. A kutatási modell dimenziói és azok mérése a szakirodalom alapján

Kód	Konstrukció/Elemek	Forrás
Kockázatvállalás		
KCKV1	Olcso utazási lehetőség – rejt némi kockázatot (pl. polgárháború kitörése)	SÖNMEZ – GRAEFE (1998a), YANG –
KCKV2	Olcso utazási lehetőség – járványveszély lehetséges	NAIR (2014),
KCKV3	Ingyen repülőjegy oda – vissza kedvezményes szállással – lehetséges terror – veszély	WANG et al. (2019), strukturált interjúk
KCKV4	Ingyen repülőjegy oda – vissza – kockázatos szállással (nem biztonságos környéken)	
KCKV5	Megkapta a védőoltásokat, de nem telt le a védettséghez szükséges idő – nem védett az adott országban előforduló betegségekkel szemben	
Saját felelősség felismerése		
ÉNBIZ1	A biztonságom attól függ, hogy mennyi pénzem van.	CALDEIRA et al. (2022),
ÉNBIZ2	A biztonságom attól függ, mennyire indultam el felkészülten.	PARSON– LYKINS (2023), strukturált interjúk
ÉNBIZ3	A biztonságom attól függ, hogy milyen az egészségem.	

Biztonságtudatos cselekvés (információszerzés)		
INFSZ1	Egyre több ismeretet szerzek az országról, ahová utazom	SEABRA et al. (2014),
INFSZ2	Interneten információt gyűjtök az úticélról	SALMAN et al.
INFSZ3	Odafigyelek a hozzáértő személyek (pl. külügyminisztérium konzuli osztályának) véleményére	(2022), strukturált interjúk
INFSZ4	Alaposan előkészítem, megtervezem az utazásomat	
Tapasztalatszerzésre épülő biztonság tudatosság		
TAPSZ1	Amikor autóval utazom, kötök az autóra biztosítást	SHARIFPOUR et al. (2014),
TAPSZ2	Amennyiben van autóm, vagy ha lenne autóm – elviszem szervízbe az autót, ellenőrzöm a műszaki állapotát	YANG et al. (2015),
TAPSZ3	Utasbiztosítást kötök	CHAN et al. (2020), CHAN (2021), NEUBURGER – EGGER (2021)
Fizikai kockázat kontrollálásának hiánya (nehézsége)		
KZTL1	Emberrablás lehetőség	SÖNMEZ – GRAEFE (1998b),
KZTL2	Megölhetnek (pl. szerv kereskedelem miatt)	NEUMAYER (2004),
KZTL3	Fizikailag bántalmaznak	YANG – NAIR (2014),
KZTL4	Terrortámadás áldozata lehetek	KARL – SCHMUDE (2017),
KZTL5	Más természeti katasztrófák (pl. földrengés)	RITTICHAINUWAIT (2018),
KZTL6	Szélsőséges időjárás (pl. cunami, felhőszakadás)	ZOU – MENG (2019)
KZTL7	Zavargások, tüntetések lehetnek	
KZTL8	Kirabolnak	
KZTL9	Ismeretlen betegségeket kaphatok el	
Közvetett kockázat		
KZTT1	Nem beszélek, nem értek idegen nyelven	KHAJURIA (2014),
KZTT2	Nem beszélem az ország hivatalosan használt nyelvét	strukturált interjúk
KZTT3	Nincs az adott országban Magyarországnak hivatalos diplomáciai képviselete	
Általános biztonság		
ÁLTB1	Szállásbiztonság (hotel, motel, hostel, airbnb – lakás biztonsága)	GYÖMBÉR (2018), MICHALKÓ (2022)
ÁLTB2	Utazásbiztonság (légiközlekedés, reptér, vasútállomás, közút biztonsága)	
ÁLTB3	Információbiztonság, kommunikáció (megbízható információ), utazásszervezők megadott adatok biztonsága	
ÁLTB4	Rendezvénybiztonság (sportturizmus, tömegrendezvények, koncertek esetében a biztonság)	
ÁLTB5	Egészségbiztonság (védőoltások, karantén, gyógyszerek)	
ÁLTB6	Pénzügyi biztonság (biztosítások)	
Személyes biztonság		
SZMB1	Személyi biztonság (önmagam védelme – önvédelem, önvédelmi eszközök)	COHEN (2011), POPESCU (2011),
SZMB2	Jogszabályok, nemzetközi egyezmények ismerete	strukturált interjúk

SZMB3	Digitális biztonság (biometrikus adatok védelme, cyberbiztonság)	
Árérzékenység		
ÁR1	Olcsó repülőjegy lehetősége	SÖNMEZ – GRAEFE (1998a)
ÁR2	Olcsó utazási csomag (repülőjegy + szállás)	
Hangulatvezérelt cselekvés		
HANG1	Csak elhatározom és utazok	ZINS (2001), LIU et al. (2022)
HANG2	Szeretem a meglepetéseket – ha odaérek, majd kiderül, mi van ott	
A média kockázatkommunikációja		
MÉDA1	Ijesztő hírek hallatán lemondom az utazásomat	PEAK –HIVE (2017), strukturált interjúk
MÉDA2	A képes vagy videós tudósításokban jobban bízom, inkább lemondom az utazásomat, ha ijesztő hírekről hallok/látok	
MÉDA3	Utazás előtt mindig megnézem a Híradót, több csatornán is, figyelemmel kísérem a tudósításokat – a riporterek megbízhatóan tudósítanak	
MÉDA4	Egyáltalán nem befolyásol a média	
MÉDA5	A hírekkel, tudósításokkal óvatos vagyok, de azért meghallgatom/megnézem a tudósításokat	

Forrás: saját szerkesztés

2.3. Az adatgyűjtés menete, a minta főbb jellemzői

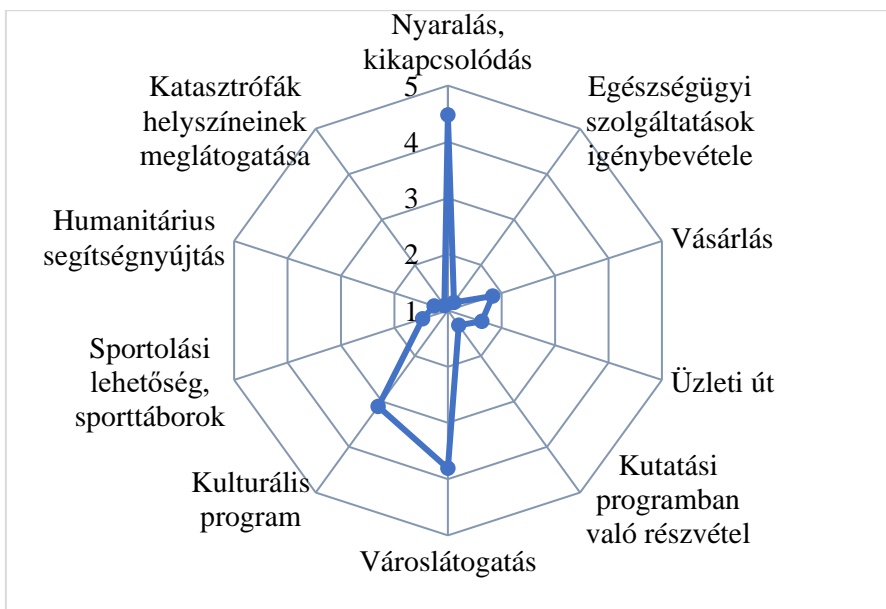
Az empirikus kutatáshoz szükséges adatok online kérdőíves megkérdezésből származnak. A kérdőív online felületét a LimeSurvey kérdőívszerkesztő szoftverrel készítettem el. A kockázatvállalás mérésére ötfokú Likert-skálát használtam, amelyben a skála egyes értéke a teljes egyet nem értésnek, az ötös pedig a teljes egyetértésnek felelt meg. A felmérésben való részvétel önkéntes volt, a kérdőívek véletlenszerű megkérdezés alapján, anonim módon kerültek kitöltésre. A kérdőívet több utazással kapcsolatos facebook-csoportban terveztem megosztani, több csoport adminja elzárkózott a megosztástól indoklás nélkül. Célul tűztem ki, hogy 1000 kitöltő általi eredménnyel dolgozom. 709 adatsor érkezett be, tisztítás után 496 minta elemszám maradt, vagyis a 709 kitöltött kérdőívből minden kérdésre összesen 496 fő válaszolt. A kérdőív linkjét megosztottam a saját facebook-oldalomon, ezt a posztot fizetett hirdetéssel megtámogattam, amelyet 301 fő lájkolt, arról nincs adat, hogy ez hány kitöltést

eredményezett, továbbá megosztottam a Facebook Messenger segítségével és e-mailben. A kérdőív 23 kérdést tartalmazott – főbb kérdéscsoportok:

1. A válaszadók demográfiai adatai (6 kérdés)
2. Utazási szokások (3 kérdés)
3. Kockázatvállalás szempontjából releváns – biztonsággal és utazási attitűddel kapcsolatos – kérdések (13 kérdés)

A kérdőív online felülete 2022. június 13. és 2022. szeptember 4-e között nyitva állt a kitöltésre. A megkérdezettek 65,2% nő, 34,8% pedig férfi. Életkor szempontjából a legtöbben – a kitöltők 35,3%-a 43-57 évesek korcsoportba tartozik. Legmagasabb befejezett iskola végzettség tekintetében a kitöltők 57,9%-a főiskolai vagy egyetemi végzettséggel rendelkezik. A válaszadók végzettségét tekintve megállapítható, hogy a mintában a magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők felülreprezentáltak voltak a középiskolai végzettségűekkel szemben. Kedvezőnek tekinthető ez a végzettség szerinti eloszlás abból a szempontból, hogy így módunk van a magasabb képzettségű, anyagi és egzisztenciális helyzetükből adódóan kedvezőbb feltételekkel rendelkező válaszadók véleményének megismerésére. Családi állapotot tekintve 62,3%-a a kitöltőknek házas vagy élettársi kapcsolatban él. A legtöbb kitöltő (55,4%-uk) a fővárosban él. Nagyvárosban élő (nagyváros =100 ezer fő feletti lakossággal rendelkező település) 10,5%, középvárosban (középváros = 20-100 ezer fő) 15, 1% volt a kitöltők száma. A háztartás jövedelemi helyzetét tekintve 54,6% jelölte meg a háztartásban egy főre jutó jövedelem tekintetében az „átlagos” választási lehetőséget. A szociodemográfiai adatok mellett a külföldi utazás gyakoriságára vonatkozó kérdésnél a legtöbben (38, 1%) az „egy évnél ritkábban utazom külföldre” választ jelölték meg, ezt követte 34,1%-kal az „évente utazom külföldre” választ jelölők száma. Az utazás módjára vonatkozó kérdésnél a válaszadók 57,7%-a választotta a „családdal,

házasárssal/élettárssal/barát-barátnővel utazók” lehetőséget. Az utazás céljának meghatározásakor a kitöltők közül legtöbben a nyaralás-kikapcsolódást, ezt követően a városlátogatást végül harmadikként kulturális programot jelölték meg. Az „üzleti út” vagy a „katasztrófák helyszínének meglátogatása” kevés válaszadó számára volt releváns (3. ábra).

3. ábra. Az utazás céljainak értékelése ötfokozatú Likert skálán (1= egyáltalán nem cél, 5= leginkább cél)

Forrás: saját kutatás, n=496

2.4. Bibliometriai elemzés módszertana

A bibliometria olyan módszer, amely magában foglalja a közzétett cikkek és az azokban szereplő idézetek statisztikai elemzését a hatásuk mérésére. A bibliometriai elemzés a VOSviewer szoftver használatával valósult meg.

A szakirodalmi források gyűjtése a Web of Science Core Collection tudományos adatbázisból történt. A bibliometriai elemzés céljából a főbb bibliográfiai adatok – a cikk címe, a szerző neve, a folyóirat neve, a megjelenés dátuma, az absztrakt és a cikkben hivatkozott irodalmak kerültek kinyerésre.

A 'tourism security', illetve 'tourism safety' szakkifejezésekre végzett keresés eredményeként 79 dokumentumot listázott ki a Web of Science adatbázis a lekérdezés időpontjában (2023. január 16., 11.30). A turisztikai kockázateszleléssel foglalkozó szakirodalomból – az 'ALL=("risk perception") AND ALL=(tourism)' boole algebrai kifejezés alapján – történt lekérdezés eredményeként 529 szakirodalmi forrást, ebből 231 Open Access (nyílt hozzáférésű) közleményt sikerült kinyerni a bibliometriai elemzéshez.

2.5. Strukturált interjú folyamata

Interjúalanyaim:

Dr. Virányi Péter szociológus, c. egyetemi docens,

Dr. Remenyik Bulcsú PhD turizmuskutató, egyetemi docens,

Atkári Győző alezredes, hivatásos katona, egy (afrikai) terrortámadás túlélője,

Dr. Frölich Róbert országos főrabbi, tábori rabbi.

Az interjúalanyok kiválasztásánál szempont volt, hogy mind a biztonság, mind pedig a turizmus vonatkozásában legyenek személyes tapasztalataik és ismereteik. A szociológus, turizmuskutató, Budapest (és Európa) legnagyobb zsinagógájának rabbija, országos főrabbi és egy hivatásos katona, aki több

nemzetközi projektben részt vett, továbbá missziós tapasztalatokkal rendelkezik – megfelelt a kiválasztási kritériumoknak, mindannyian több éves tapasztalattal rendelkeznek. Kérdéseim a biztonság, biztonság tudatosság és turizmusbiztonságra irányultak. Az interjúalanyok megfogalmazták, mit jelent számukra a biztonság, mit gondolnak a biztonság tudatosságról, a turizmusbiztonság jövőbeni szerepéről.

2.6. A strukturális egyenletek modellezése (SEM)

A kutatás harmadik szakasza a hipotetikus modell érvényességének ellenőrzésével kezdődött. A kutatási dimenziókat megtestesítő látens konstrukciók megbízhatóságának vizsgálatára a megerősítő faktoranalízis (confirmatory factor analysis, CFA) szolgált. A megerősítő faktoranalízisre a strukturális egyenletek modellezésén (Structural Equation Modeling, SEM) belül került sor (BYRNE 2010). A látens struktúrák megbízhatóságát a Cronbach – féle alfa mutató alapján folytatott vizsgálat erősítette meg. A Cronbach-féle alfa együttható 0,7 feletti értéke a látens konstrukció megfelelő belső konzisztenciájára utalt (CORTINA 1993). Két állításból álló látens változó megbízhatósága nem a Cronbach-alfa mutató, hanem EISINGA-GROTENHUIS-PELZER (2013) javaslatát elfogadva a Spearman-Brown együttható alapján került ellenőrzésre. Az együttható 0,7 feletti értéke tekinthető megfelelőnek. A látens konstrukciók érvényesség – ellenőrzése az átlagos kivonatolt (magyarazott) variancia (average variance extracted, AVE) és az összetétel – megbízhatósági (composition reliability, CR) mutatók alapján történt. Az AVE értéke azt jelzi, hogy az adott látens konstrukciót alkotó állítások varianciáinak átlagosan mekkora hányada tömörül az adott mesterséges változóban. A mutató 0,5-nél magasabb értéke számít elfogadhatónak (HAIR et al. 2009, BAUMGARTNER-HOMBURG 1996). Az összetétel – megbízhatósági mutató (CR) az egyes látens konstrukciókat alkotó állítások esetében a közös varianciához fejezi ki. A CR értékére vonatkozó küszöbkritérium alapján a modellben szereplő minden

látens változó CR értéke el kell, hogy érje a 0,7- et (HAIR et al. 2009). Amennyiben az átlagos magyarázott variancia mutató értéke nem éri el a 0,5 – ös küszöbértéket, de az összetétel – megbízhatósági mutató értéke meghaladja a 0,7 – es értéket, a látens struktúrák megbízhatósága elfogadható (LAM 2012, FORNELL – LARCKER 1981).

A strukturális modell illeszkedési mutatói esetében a következő elfogadási tartományokat alkalmaztam: az abszolút illeszkedési mutató (χ^2/df) 3 alatti értékét tartottam megfelelőnek, az összehasonlító illeszkedési mutató (comparative fit index, CFI) és a TLI (Tucker-Lewis index) 0,9-et elérő értékeit elfogadhatónak ítélt meg, az RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation) illeszkedési mutató 0,08 alatti értéke jó illeszkedésre utal (HAIR et al. 2009).

A vizsgálatok lefuttatásához az IBM SPSS Statistics 27.0 és az AMOS 23.0 szoftvereket használtam.

3. EREDMÉNYEK ÉS AZOK MEGBESZÉLÉSE

3.1. Strukturált interjúk eredményei

Az interjúk kivonatolt része:

a) **Dr. Virányi Péter PhD** szociológus, c. egyetemi docens, az MTA II. világháború története albizottság titkára

“Az egyik legnagyobb illúzió az életben a biztonság. Minél jobban hajszolja valaki, annál inkább aggodással teli lesz az élete, hiszen abszolút biztonság mint olyan nincs, nem létezik. Bármennyire törekszük is az ember rá, az élet már számtalanszor bizonyította, hogy egyetlen tollvonással újraír bármit, és fenekestől felfordítja az egész világot körülöttünk. A biztonság-fogalom és értelmezése, különösen az elmúlt évtizedekben korábban talán soha nem tapasztalt változásokon ment keresztül. Veszélymentes és zavartalan állapot azonban – sajnálatos módon – az általunk ismert világban 100 százalékban soha, semmilyen körülmények között nem lehetséges.”

“A bizonytalanság és kockázat között a fő különbség abban rejlik, hogy míg a bizonytalanság egy esemény bekövetkezésének a valószínűségére utal, addig a kockázat már a bekövetkezést követő következményekre, költségre utalhat.”

b) **Dr. Remenyik Bulcsú PhD** turizmuskutató, egyetemi docens

“A turizmusbiztonságnak a jövő szempontjából van jelentősége. A „smart turizmus” sokat fog tudni tenni azért, hogy a desztinációk még biztonságosabbá váljanak. A Covid-19 miatt egy teljesen új jelentőséggel bíró faktorrá vált – a biztonság.”

“A biztonság kérdése teljesen átalakul egy-két éven belül. A turizmusbiztonság területe átkerül a kiberbiztonság területére.”

c) **Atkári Győző** alezredes, hivatásos katona, afrikai terrortámadás túlélője

“Társadalmi vonatkozásban jelenleg nincs előtérbe helyezve a biztonsgtudatosság”

“A személyes vagy egyéni biztonsgtudatosság, ami naponta katonaként megélhető, az például megmutatkozik abban, hogy egy adott szituációban hogyan reagál az ember a történésekre, mennyire felkészült. Túlélve egy terrortámadást (afrikai misszióban) például a helyes helyzetfelismerés, gyors reakció és a fegyver használatának a lehetősége életet mentett.”

d) **Dr. Frölich Róbert** országos főrabbi

“Biztonsg az, amikor nem koncentrálok minden idegszálammal arra, hogy valahonnan valamilyen veszély fenyeget.”

“100%-os biztonsgot nem lehet garantálni.”

Az intejrúalanyok egyetértettek abban, hogy a biztonsg 100%-osan nem garantálható. A biztonsgtudatos magatartás társadalmilag nincs középpontba helyezve. A turizmusbiztonsgnak a jövő szempontjából van jelentősége és dimenziói a közeljövőben változni fognak.

3.2.A turizmussal kapcsolatos kockázátészlelés témakörben megjelent szakirodalom bibliometriai elemzése

A turisztikai kockázátészlelés témakörben megjelent közlemények kulcsszavaiban megjelennek a viselkedélmélet főbb elemei: attitűd, szándék, magatartás (4. ábra).

3.3. Empirikus kutatás eredményei

Az empirikus kutatás két főbb modulból állt, az első a kockázatvállalás és az ezt meghatározó dimenziók közötti összefüggések feltárása (strukturális modell), a második a vizsgált dimenziók értékeiben jelentős eltérések vizsgálatára irányult. A bibliometriai elemzés és szakirodalmi áttekintés mellett strukturális interjúk (n=4) készültek, majd a kutatás konceptualizálása (a vizsgálati dimenziók, konstrukciók azonosítása) következett. Ezt követte a kérdőíves felmérés az utazással összefüggő kockázati hajlandóság, valamint turizmusbiztonság témákban a magyar utazók körében. A kérdőívet összesen 709 fő töltötte ki, ebből minden kérdésre 496 fő válaszolt.

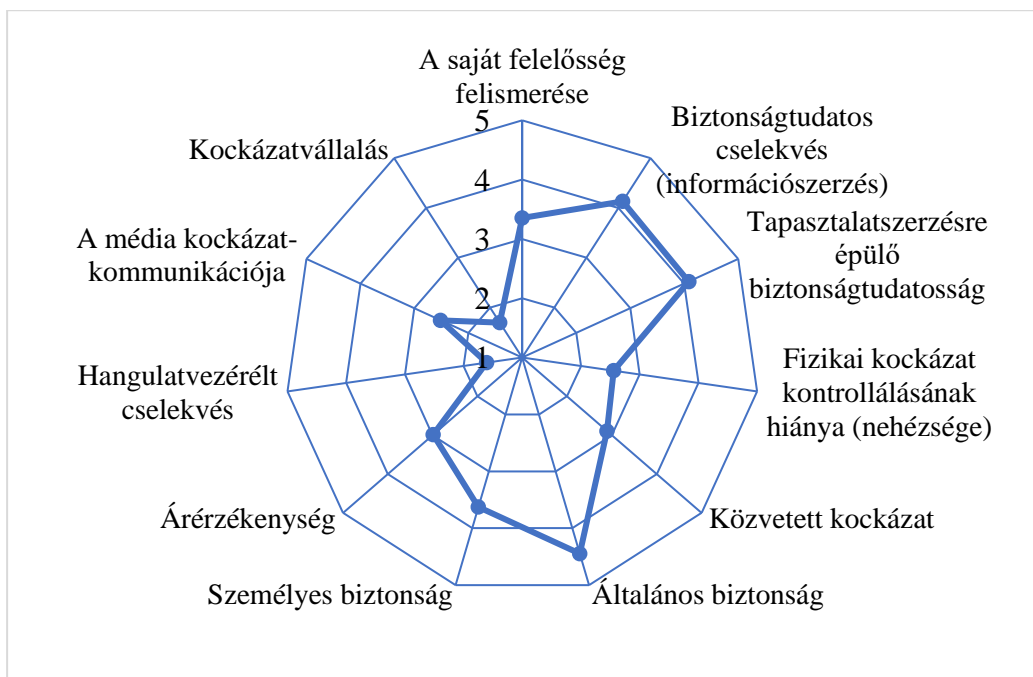
3.3.1. A mérési modell dimenzióinak megbízhatósági vizsgálata és leíró statisztikai elemzése

A kutatási modellben azonosított dimenziók mérésére szolgáló látens konstrukciók megbízhatóságát vizsgálva megállapítható, hogy a mérési modell érvényessége megfelelő (1.Melléklet). Az ellenőrző faktoranalízis eredményeként kapott súlyértékek az 'Saját felelősség felismerése' dimenzióhoz tartozó ÉNBIZ2 állítás kivételével meghaladják a 0,5 küszöbértéket, de a legalacsonyabb súlyértékkel rendelkező állítás esetében is megközelíti a 0,5 – et. A skálák belső konzisztenciáját mérő Cronbach – alfa mutató legalacsonyabb értéke (0,639) az 'Saját felelősség felismerése' dimenzióhoz tartozik. Ezen érték ugyan nem éri el a konstrukciók megfelelő belső konzisztenciáját jelző 0,7 értéket, de még elfogadhatónak tekinthető (SHI et al. 2012). Az átlagos kivonatolt (magyarázott) variancia (AVE) öt látens változó esetében nem érte el a 0,5 – es értéket, az összetételmebízhatósági mutató (CR) viszont ezen konstrukciók mindegyike esetében meghaladta a 0,7 – es értéket, így megállapítható, hogy a kutatási dimenziók jól mérhetők a modellben.

A kutatási dimenziókat alkotó állításokra adott értékelések átlag – és szórásértékeit vizsgálva megállapítható, hogy az alkalmazott ötfokozatú Likert –

skálán a legalacsonyabb átlagok a 'Kockázatvállalás' és a 'Hangulatvezérelt cselekvés' dimenziók mérésére szolgáló állításokhoz tartoznak (1. Melléklet).

A kutatási dimenziók ötfokozatú Likert-skálának megfelelő átlagos értékei azt jelzik, hogy a kockázatvállalási hajlandóság meglehetősen alacsony (1,70), a hangulatvezérelt cselekvés (1,61) kevésbé jellemző a magyar utazókra (5. ábra).

5. ábra. Vizsgálati dimenziók átlagos értékei ötfokozatú Likert skálán

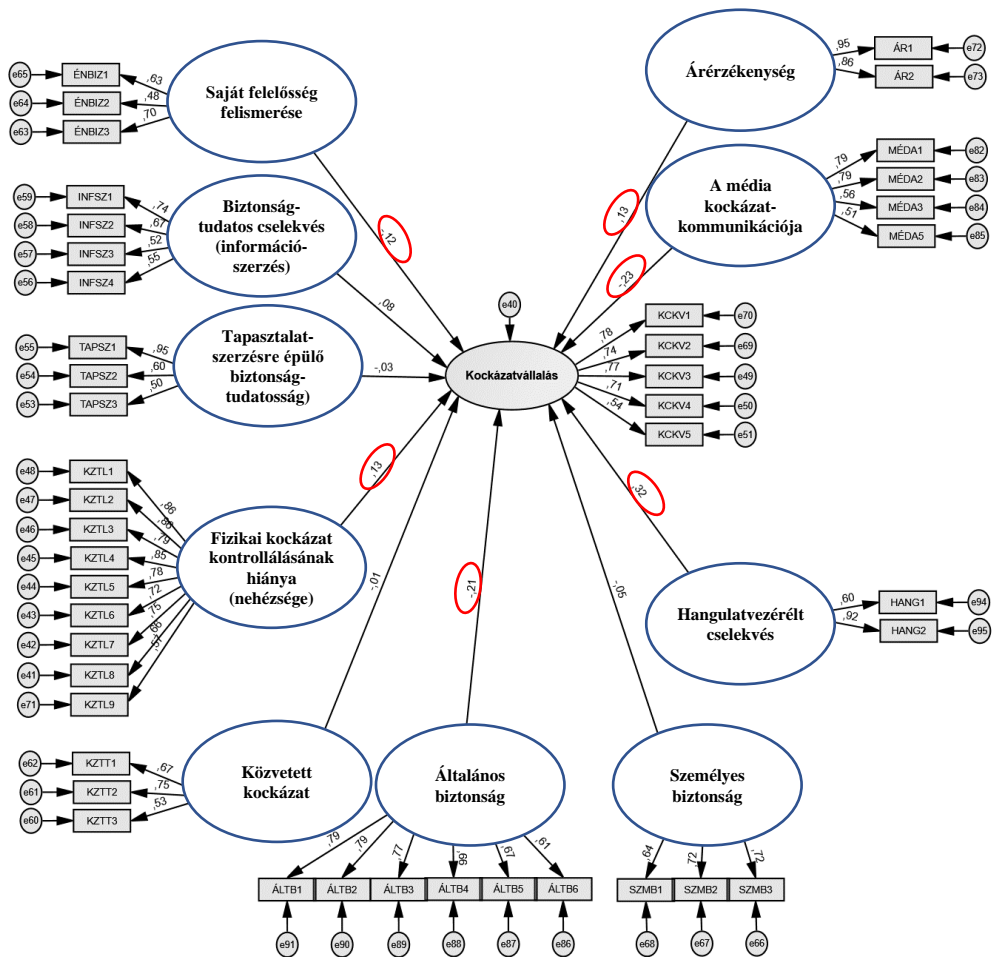
Forrás: saját kutatás, n=496

A skála hármas semlegességi szintje alatti átlagos értékek további négy kutatási dimenzióhoz tartoznak: az utazással kapcsolatos esetleges kockázatokra figyelmeztető médiabeszámolók (a média kockázat-kommunikációja) kisebb mértékben (2,51) befolyásolják a magyar utazók döntéseit. A testi épségi és egészségi (fizikai) kockázatoknak (2,56), illetve a nyelvi nehézségekből adódó közvetett kockázatnak (2,89) kisebb jelentőséget tulajdonítanak a külföldre utazók. Az árérzékenység átlagos mértékben (2,99) jellemző a magyar utazókra. Öt dimenzió átlaga meghaladja az ötfokozatú skála semlegességi szintjét (5. ábra). A szállásbiztonságot, utazásbiztonságot, információbiztonságot, rendezvénybiztonságot, egészségbiztonságot és pénzügyi biztonságot magában

foglaló általános biztonságnak nagyobb fontosságot (4,45) tulajdonítanak a magyar utazók. Jellemző rájuk az információszerzésre irányuló (4,13) és a tapasztalatszerzésre épülő (4,09) biztonságtudatos cselekvés. Az önvédelmi eszközöket, a jogszabályok ismeretét és digitális biztonságot magában foglaló személyes biztonság fontosságának megítélése a 3,63 átlagos értéket eredményezte az ötfokú skálán. Az saját felelősség felismerése fontosságát 3,35-os átlagos értékkel ítélték meg a magyar utazók.

3.3.2. A kutatási dimenziók közötti összefüggések feltárása

A kutatási modellhez tartozó hipotézisrendszer vizsgálati dimenziók közötti összefüggéseire vonatkozó feltételezései a strukturális egyenletek modellezése (SEM) keretében kerültek vizsgálatra. A modellben szereplő tíz magyarázó dimenzió közül hat látens konstrukció jelentős hatását igazoltam az utazással kapcsolatos kockázatvállalási hajlandóságra, mint céldimenzióra (6. ábra). Az igazolt hatásokhoz tartozó standardizált regressziós együtthatók értékeit pirossal karikáztam be. A turizmussal kapcsolatos biztonságtudatosság mérésére használt három dimenzió közül csak az saját felelősség felismerése gyenge negatív hatást gyakorol az utazással összefüggő kockázatvállalási hajlandóságra. Az információszerzésre, illetve a tapasztalatszerzésre épülő biztonságtudatos cselekvés hatása nem igazolható a strukturális modell eredményei alapján.

$\chi^2/df = 2,242$; CFI = 0,895; TLI = 0,882; RMSEA (90% CI) = 0,050 (0,047–0,053)

6. ábra. A koncepuális modellnek megfelelő mérési és strukturális modell
 Forrás: saját szerkesztés, n=496

A strukturális modellhez tartozó hipotézisek esetében kapott eredményeket kiértékelve megállapítható, hogy az öt hipotézis közül kettő teljes mértékben és egy részben nyert bizonyítást (2. táblázat). A turizmussal kapcsolatos biztonságtudatosságra vonatkozó H1 hipotézis, mely szerint a biztonságtudatos cselekvés mérsékli a kockázatvállalási hajlandóságot, elvetésre került. Ugyanis csak az saját felelősség felismeréséhez tartozó biztonságtudatosság gyenge mérséklő hatása igazolható a magyar utazók kockázatvállalási hajlandóságára. Az

információszerzésre irányuló, illetve a tapasztalatszerzésre épülő biztonságtudatosság nincs jelentős hatással az utazásszervezéssel kapcsolatos kockázatvállalási döntésekre.

2. táblázat. A hipotézisek értékelése a SEM eredményei alapján

Hipotézis	Standardizált regressziós együttható (béta)	S.E.	p-érték	Eredmény	Következtetés
H1a. Saját felelősség felismerése → Kockázatvállalás	-0,120	0,056	0,031	Az saját felelősség felismerése gyenge negatív hatást gyakorol az utazással kapcsolatos kockázatvállalási hajlandóságra.	a H1 elutasításra került
H1b. Biztonságtudatos cselekvés (információszerzés) → Kockázatvállalás	0,078	0,059	0,130	Nem igazolható az információszerzésben megnyilvánuló biztonságtudatosság mérséklő hatása a kockázatvállalási hajlandóságra.	
H1c. Tapasztalatszerzésre épülő biztonságtudatosság → Kockázatvállalás	-0,033	0,027	0,476	Nem mutatható ki a tapasztalatszerzésre épülő biztonságtudatosság csökkentő hatása az utazáshoz kapcsolódó kockázatvállalási hajlandóságra.	
H2a. Fizikai kockázat kontrollálásának hiánya (nehézsége) → Kockázatvállalás	0,133	0,046	0,004	A közvetlen (fizikai) kockázat kontrollálásának nehézsége a H2a hipotézissel ellentétben nem negatívan, hanem pozitívan befolyásolja az utazással kapcsolatos kockázatvállalási hajlandóságot. A hatás gyenge.	a H2 elvetésre került
H2b. Közvetett kockázat → Kockázatvállalás	-0,014	0,037	0,789	Az utazással kapcsolatos közvetett kockázatok (pl. nyelvi nehézségek) erősebb érzékelése nem befolyásolja jelentősen az utazással kapcsolatos kockázatvállalási hajlandóságot.	

H3a. Általános biztonság → Kockázatvállalás	-0,212	0,069	<0,001	Az általános biztonság fontosságának megítélése gyenge negatív hatást gyakorol az utazással kapcsolatos kockázatvállalási hajlandóságra.	a H3 részben került elfogadásra
H3b. Személyes biztonság → Kockázatvállalás	-0,051	0,049	0,316	Nem igazolható a személyes biztonság fontosságának megítélése jelentős hatása az utazással kapcsolatos kockázatvállalási hajlandóságra.	
H4a. Árérzékenység → Kockázatvállalás	0,132	0,031	0,005	Az árérzékenység gyenge pozitív hatást gyakorol az az utazással kapcsolatos kockázatvállalási hajlandóságra.	a H4 elfogadásra került
H4b. Hangulatvezérelt cselekvés → Kockázatvállalás	0,324	0,066	<0,001	A hangulatvezérelt cselekvés közepesen erős hatást gyakorol az utazással kapcsolatos kockázatvállalási hajlandóságra.	
H5. A média kockázat-kommunikációja → Kockázatvállalás	-0,231	0,065	<0,001	Igazolható a gyenge negatív médiahatás az utazással kapcsolatos kockázatvállalási hajlandóságra.	a H5 elfogadásra került

Forrás: saját kutatás

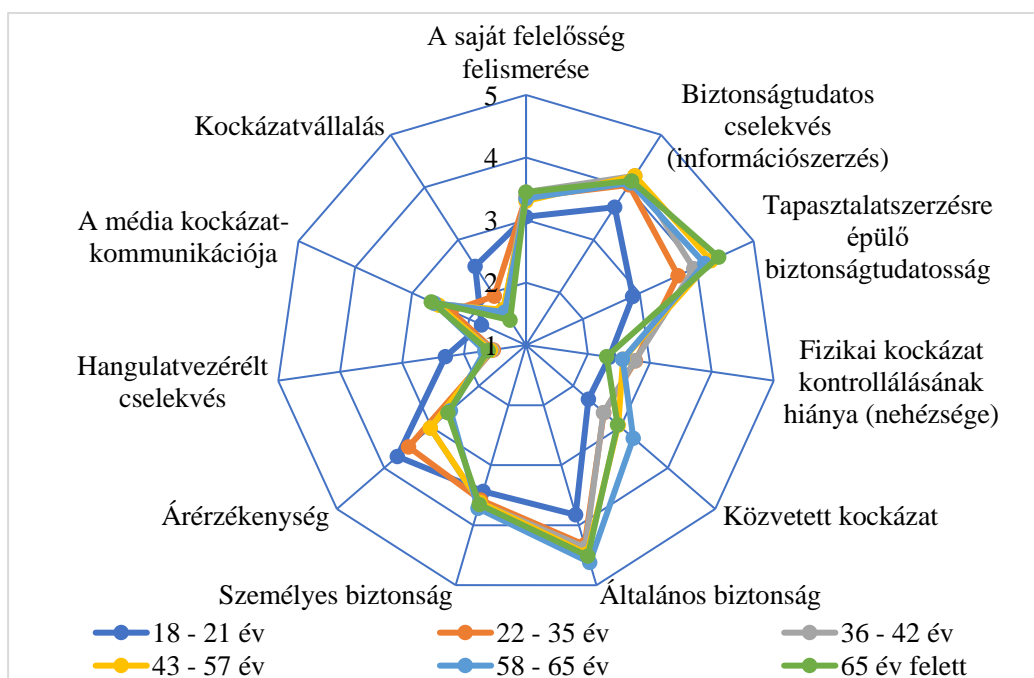
A testi épséget és egészséget érintő fizikai (közvetlen) kockázatok fokozottabb figyelembevétele a H2a feltételezéssel ellentétben nem mérsékli, hanem éppen növeli a kockázatvállalási hajlandóságot. A potenciális nyelvi nehézségekből és a hivatalos diplomáciai képviselő hiányából eredő közvetett kockázatok komolyabb kezelése nem csökkenti jelentősen az utazástervezéssel kapcsolatos kockázatvállalási hajlandóságot. Ezek alapján a H2 hipotézis elvetésre került. Az általános biztonság iránti erősebb igény igazolhatóan csökkenti a kockázatvállalási hajlandóságot. A személyes biztonság tulajdonított nagyobb fontosság azonban nem mérsékli jelentős mértékben a kockázatvállalást a magyar utazók körében. A H3 hipotézis csak részben került elfogadásra.

A H4 hipotézis teljes mértékben bizonyítást nyert: az érzékenység és a hangulatvezérelt cselekvés igazolhatóan pozitívan hatnak az utazási döntésekkel kapcsolatos kockázatvállalásra.

A média figyelmeztető híradásai bizonyíthatóan mérséklék a kockázatvállalási hajlandóságot az utazási döntésekben, így a H5 hipotézis igazolást nyert.

3.3.3. Szociodemográfiai tényezők hatása a vizsgálati dimenziókra

Az életkornak az 'Saját felelősség felismerése' és 'Személyes biztonság' dimenziók kivételével a turizmusbiztonsághoz tartozó valamennyi vizsgált aspektusára jelentős hatása igazolt. A Kruskal–Wallis próbák szignifikáns eredményeihez tartozó Dunn–Bonferroni post hoc próbák eredményei alapján a 18-21 évesek körében jelentősen magasabb az utazással kapcsolatos kockázatvállalás szintje az összes többi korcsoporthoz képest.

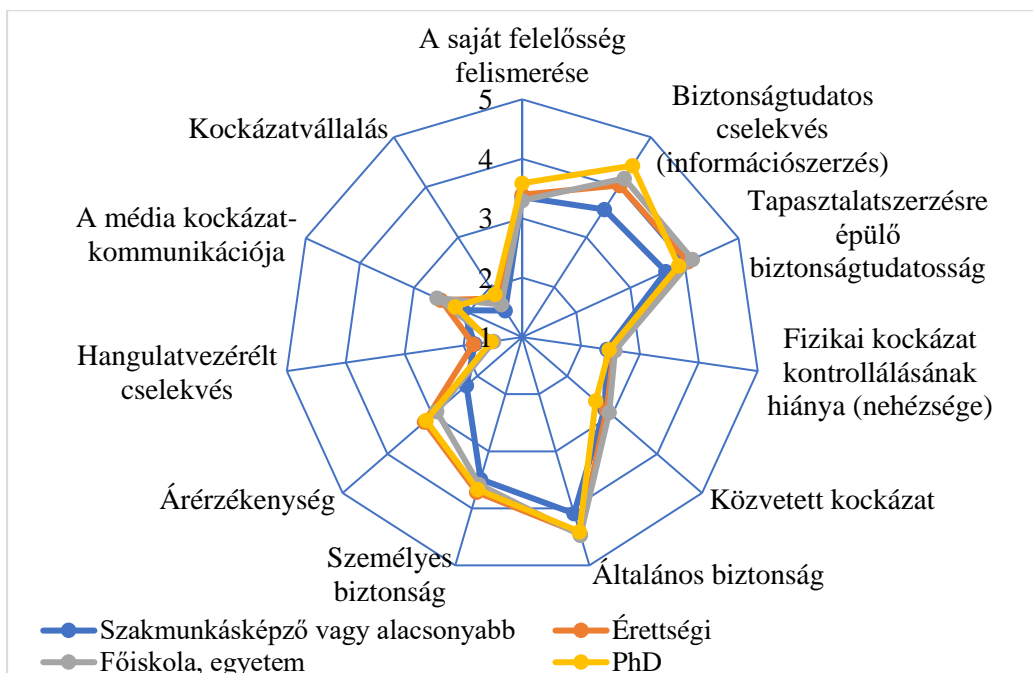

7. ábra. A korcsoportok közötti eltérések vizsgálata a kutatási dimenziók átlagos értékeiben

Forrás: saját kutatás, n=496

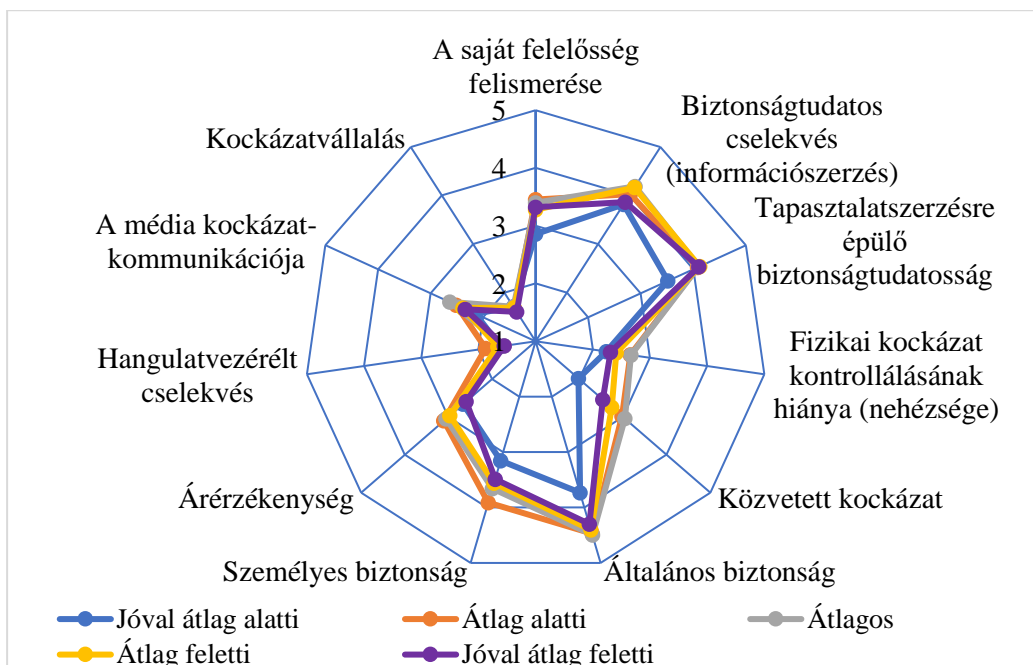
A 65 évnél idősebbek kevésbé kitettnek érzik magukat a fizikai – az életet, testi épiséget és az egészséget érintő – kockázatoknak a 22-35 évesekhez képest. A nyelvi nehézségekkel kapcsolatos közvetett kockázat észlelt szintje jelentősen alacsonyabb a 18-42 évesek körében a 42 évnél idősebbekhez képest. A szállásbiztonságot, utazásbiztonságot, információbiztonságot, rendezvénybiztonságot, egészségbiztonságot és pénzügyi biztonságot magában foglaló általános biztonság fontosságának megítélése jelentősen magasabb a 42 évnél idősebbek körében a 18-21 évesekhez viszonyítva. A vizsgálati eredmények egyértelműen igazolják, hogy az utazásszervezéssel kapcsolatos hangulatvezérelt cselekvés és az árérzékeny magatartás leginkább a fiatalabb korcsoportokra az idősebbhez képest. A tervezett utazással összefüggésben médiában megjelenő magasabb kockázatra utaló jelzésekre kevésbé fogékony a 18-21 évesek korcsoportja az összes többi korcsoporthoz viszonyítva.

Az iskolai végzettség hatása csak három vizsgált dimenzió vonatkozásában bizonyult jelentősnek. Az információszerzésre irányuló biztonságtudatos cselekvés jelentősen nagyobb mértékben a felsőfokú végzettséggel rendelkezőkre jellemző a felsőfokú végzettséggel nem rendelkező utazókhoz képest (8. ábra). Az utazásszervezéssel kapcsolatos árérzékeny magatartás jobban jellemző az érettségivel rendelkezőkre, az érettségivel nem rendelkezőkhöz viszonyítva. Ugyancsak az érettségivel rendelkezőkre jelentősen nagyobb mértékben jellemző a hangulatvezérelt cselekvés a főiskolai, illetve egyetemi oklevelet szerzett utazókhoz képest.

8. ábra. Az iskolai végzettségi szintek közötti eltérések vizsgálata a kutatási dimenziók átlagos értékeiben
 Forrás: saját kutatás, n=496

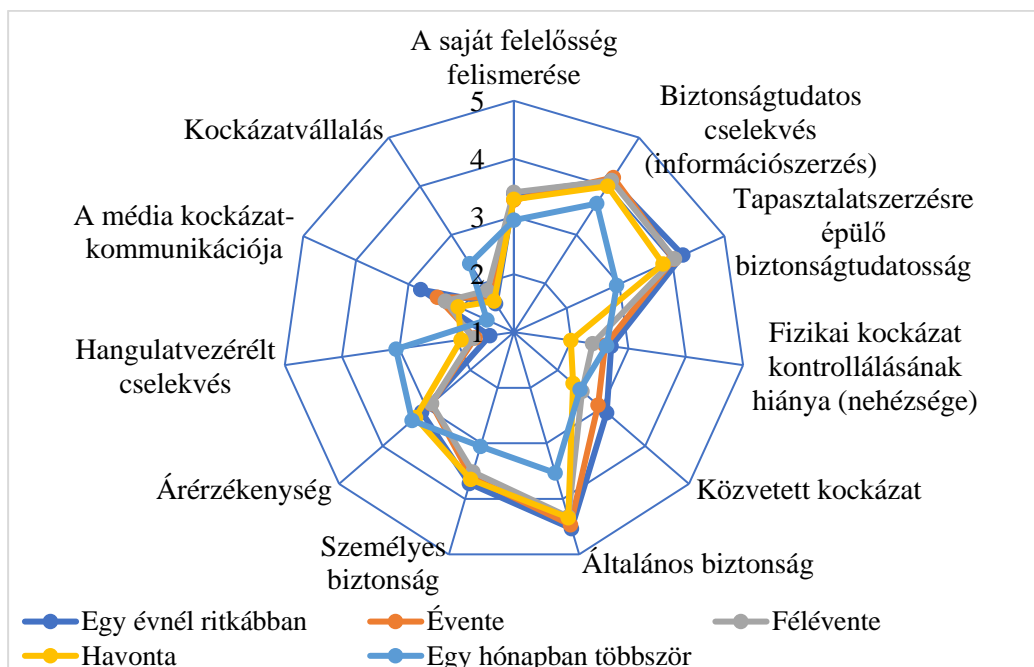
A magyar utazók körében elvégzett empirikus kutatás nem igazolta a háztartás jövedelmi helyzetének hatását az utazással összefüggő kockázatvállalási hajlandóságra, illetve a turizmusbiztonsággal kapcsolatos egyéni attitűdökre (2. táblázat). Egyedül a közvetett kockázat (nyelvi nehézségek) megítélésben jelentős eltérés igazolható az átlagos jövedelmi helyzetű csoport és a többi jövedelmi kategória között: az átlagos jövedelmi szinthez magukat soroló utazók jelentősebb mértékben érzik magukat kitétvnek a közvetett kockázatnak, az összes többi jövedelmi csoporthoz képest (9. ábra).

9. ábra. A jövedelemi csoportok közötti eltérések vizsgálata a kutatási dimenziók átlagos értékeiben
Forrás: saját felmérés, n=496

A kutatási eredmények alapján a külföldi utazás gyakorisága jelentősen befolyásolja az utazással kapcsolatos kockázatvállalási hajlandóságot: az egy hónapban többször utazók körében jelentősen magasabb a kockázatvállalási hajlandóság az egy évben ritkábban utazókhöz képest. Az egy évnél ritkábban utazók jelentősen nagyobb fontosságot tulajdonítanak a testi épséget és egészséget érintő közvetlen (fizikai) kockázatoknak a havonta utazókhöz képest (10. ábra). A nyelvi nehézségekhez kapcsolódó közvetett kockázatok megítélését illetően megállapítható, hogy a külföldre ritkábban utazók jobban érzik magukat kitettnek közvetett kockázatnak a gyakrabban utazókhöz képest. Az egy évnél ritkábban utazók jelentősen nagyobb fontosságot tulajdonítanak az általános biztonságának az egy hónapban többször utazókhöz képest. Az utazásszervezéssel kapcsolatos hangulatvezérelt cselekvés jelentősen kisebb mértékben jellemző a külföldre egy évnél ritkábban utazók körében, az évente legalább egyszer

utazókhöz képest. Az egyévnél ritkábban utazók jobban fogékonyak a médiában megjelenő utazással kapcsolatos negatív tartalmakra.

10. ábra. A külföldi utazás gyakorisága szerinti csoportok közötti eltérések vizsgálata a kutatási dimenziók átlagos értékeiben
 Forrás: saját felmérés, n=496

A szociodemográfiai jellemzők, illetve a külföldi utazás gyakorisága utazással összefüggő kockázatvállalási hajlandóságra, valamint a turizmusbiztonsággal kapcsolatos attitűdökre vonatkozó hatását értékelve megállapítható, hogy a H₀ hipotézis csak részben nyert bizonyítást. Az életkor és a külföldi utazás gyakorisága jelentős mértékben befolyásolják a magyar utazók kockázatvállalási hajlandóságát, valamint a turizmusbiztonság egyes elemei fontosságának a megítélését. A fiatalabb korcsoportba tartozók, illetve a gyakrabban utazók körében magasabb az utazással kapcsolatos kockázatvállalási hajlandóság, valamint jobban jellemző a hangulatvezérelt cselekvés, a kockázati elemek fontosságának megítélése azonban jelentősen alacsonyabb ezen csoportokban.

4. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS A JAVASLATOK

A rend minden társadalom számára alapvető érték, a biztonság teljeskörű garantálása azonban utópisztikus gondolat, mert maradéktalanul nem valósítható meg – ahogy ezt az egyik interjúalanyom is megfogalmazta. Egy turisztikai desztinációnak a legrosszabb reklám, ha a területén bűncselekmény, terrortámadás történik vagy járványveszélyre hívják fel a figyelmet. Válságzakértők és elemzők foglalkoznak azzal, hogy meghatározzák évről évre, hogy mely országok biztonságosak, és mely országokat ajánlatos elkerülni, hol fenyegeti a turistákat a legnagyobb veszély.

Kutatási célokhoz igazodóan hat kutatási hipotézist fogalmaztam meg. Ebből az első három a biztonságtudatosság, az saját felelősség felismerése, információszerzés és tapasztalatszerzés, a közvetlen (fizikai) kockázat, a közvetett kockázat, az általános biztonság és személyes biztonság iránti igény utazással kapcsolatos kockázatvállalási hajlandóságra gyakorolt hatását vizsgálta. A negyedik az érzékenység és a hangulatvezérelt cselekvés utazással kapcsolatosan kockázatvállalási hajlandóságra gyakorolt hatását vizsgálta. Az ötödik a média kockázatkommunikációjának hatását vizsgálta az utazással kapcsolatos kockázatvállalási hajlandóságra vonatkozóan. A hatodik a magyar utazók szociodemográfiai jellemzőit (életkor, végzettség, jövedelmi helyzet), valamint külföldi utazásaik gyakoriságát vizsgálta az utazással kapcsolatos kockázatvállalási hajlandóság, valamint az utazási szokásaikhoz kapcsolódó biztonsági attitűdök tekintetében.

A kutatási dimenziók ötfokozatú Likert – skálának megfelelő átlagos értékei azt jelzik, hogy a kockázatvállalási hajlandóság meglehetősen alacsony, a hangulatvezérelt cselekvés kevésbé jellemző a magyar utazókra. A skála hármas semlegességi szintje alatti átlagos értékek további négy kutatási dimenzióhoz tartoznak: az utazással kapcsolatos esetleges kockázatokra figyelmeztető médiabeszámolók (a média kockázatkommunikációja) kisebb mértékben befolyásolják a magyar utazók döntéseit. A testi épségi és egészségi (fizikai)

kockázatoknak, illetve a nyelvi nehézségekből adódó közvetett kockázatnak kisebb jelentőséget tulajdonítanak a külföldre utazók. Az érzékenység átlagos mértékben jellemző a magyar utazókra. A kutatási eredmények alapján a testi épséget és egészséget érintő fizikai (közvetlen) kockázatok fokozottabb mérlegelése nem mérsékli, hanem éppen növeli a kockázatvállalási hajlandóságot. Ennek lehetséges magyarázatát ZHAO (2012) tanulmánya adja meg, melyben megállapítást nyert, hogy az általános kockázattudat fokozza a kockázatvállalási hajlandóságot az utazási döntésekben: minél több információ áll rendelkezésre, annál magasabb a kockázatvállalási hajlandóság.

Több kutató (HALL, 2002, KAPUSCINSKI, 2014, ZHANG et al. 2022) rámutat a kockázatkommunikáció turisták kockázateszlelésére gyakorolt hatására. Kutatásomban igazolást nyert, hogy a veszélyes eseményekről szóló média hírek mérséklék az utazással kapcsolatos kockázatvállalási hajlandóságot. A gyenge hatás azonban arra is utalhat, hogy a kockázatkommunikációhoz kapcsolódó médiahatások nagysága többek között függ az üzenetek tartalmától és az egyén kockázatkerülő attitűdjeitől.

Kutatási eredményeim igazolják a korábbi tanulmányok (CARR 2001, YANG et al., 2015, ZHAN et al., 2022) azon megállapításait, melyek szerint az utazók életkora és utazási tapasztalata befolyásolják a kockázateszlelésüket. HALES–SHAMS (1991) tanulmányukban arra a következtetésre jutottak, hogy az utazók korábbi utazási tapasztalatai jelentős mértékben befolyásolják utazással kapcsolatos fogyasztói attitűdjeit. A tapasztalatok növekedésével az utazók fokozatosan elmozdulhatnak egy preferált, de kockázatosabb megoldás felé. BRUNEL – PICHON (2004) a viselkedéstudomány oldaláról vizsgálva a korábbi utazási tapasztalat hatását a kockázateszlelésre megállapították, hogy a tapasztalat növekedésével az egyén jobban bízik a saját érzéseiben, belső indítatásaira alapozza az utazással kapcsolatos döntéseket, ami növeli a kockázatvállalási hajlandóságot. REID & REID (1993) kimutatták, hogy míg az első utazás kockázateszlelése elsősorban külső információkeresés alapján alakul ki, az

ismételt utazásokhoz kapcsolódó kockázateszlelés a konkrét látogatási tapasztalatokra épül.

A körülöttünk lévő világban tapasztalt állandó változás bennünket is állandó változásra készítet. A turisták környezettudatos magatartása – a környezettudatos utazás szervezés – egy lehetőség a túlturizmus elkerülésére.

Szükséges lenne a turizmus területén környezettudatos fejlesztések megjelenésére. Különösen azért, mert az éghajlatváltozás hatásait ellensúlyozó technikai megoldások (épületek klímatiszálása) jelentik az idegenforgalom károsanyag-kibocsátásának jelentős részét. Szükséges lenne a médiát a turizmus szolgálatába ajánlani – nem csak piaci megfontolásból a vonzó desztinációk bemutatása céljából, hanem az utazásra felkészítés, a biztonságtudatos magatartás erősítése céljából. A média figyelemfelkeltő hatása nem csak az elrettentést, hanem a szükséges tájékoztatás mellett az utazásokra való felkészítést is célul jelölhetné meg. Utazási magazinok online és offline rovataikban a legkülönbözőbb célcsoportokat megszólítva megvalósítható a turizmusbiztonság, a biztonságtudatos utazásszervezés népszerűsítése.

Az áldozattá válás lehetőségét csökkenti, ha a turista kellő információval rendelkezik. A természeti katasztrófák lehetőség szerint pontos előrejelzése jelentősen növelni tudja a turizmusbiztonság szintjét, miközben a téves riasztások számának csökkenése növelheti az előrejelzésbe vetett bizalmat és csökkentheti az ezzel kapcsolatos állami kiadásokat. A turizmuskutatás és terrorizmuskutatás eszköztárában közös az elemzés módszereinek és gyakorlatának megszilárdítása, a kockázatelemzés, a hírszerzési adatok elemzésének összehangolása. A sikeres terrorizmus elleni küzdelem biztonságosabb turizmust eredményez. A biztonságosabb turizmus biztonságosabb világot feltételez. A mesterséges intelligencia technológiák megjelenése és turisztikai célú felhasználása a jövő turizmusának biztonsággal kapcsolatos aspektusait megváltoztatja. az 5G (ötödik generációs mobilhálózatok) kapcsán fordulóra számíthatunk, miszerint a

digitális turizmus piacai újra robbanásszerű fejlődésnek indulnak – és ebben a biztonság – kiemelten kiberbiztonság – meghatározóvá válik.

Jelen kutatás hozzájárulhat a turizmusbiztonság elméleti megközelítéseinek fejlesztéséhez összekötve egy modellben a külföldi utazás kockázati dimenzióit a viselkedéstudomány olyan fontos elemeivel, mint az attitűd és szándék.

5. ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

1. Kidolgoztam a külföldi utazásokhoz kapcsolódó kockázatvállalási hajlandóság mérésére alkalmas – a biztonságtudatos cselekvés egyes elemeit, valamint az utazási szokásokhoz köthető egyéni biztonsági attitűdöket magában foglaló – modellt, melyet validáltam a magyar utazók körében végzett kérdőíves megkérdezés adatai alapján.
2. Megállapítottam, hogy a biztonságtudatosság nem befolyásolja jelentős mértékben a magyar utazók kockázatvállalási hajlandóságát, egyedül a magasabb saját felelősség felismerésének gyenge mérséklő hatása igazolható az utazással kapcsolatos kockázatvállalási hajlandóságra.
3. Igazoltam, hogy a szállásbiztonságot, utazásbiztonságot, információbiztonságot, rendezvénybiztonságot, egészségbiztonságot és pénzügyi biztonságot magában foglaló általános biztonság iránti erősebb igény negatívan befolyásolja az utazással kapcsolatos kockázatvállalási hajlandóságot.
4. Bizonyítottam, hogy az érzékenység, valamint az utazásszervezéssel kapcsolatos hangulatvezérelt cselekvés növelik a magyar utazók kockázatvállalási hajlandóságát.
5. Kimutattam, hogy a médiában megjelenő – utazással kapcsolatos magasabb kockázatra utaló hírek – gyenge mértékben mérséklik a kockázatvállalási hajlandóságot a magyar utazók körében.
6. Empirikus úton igazoltam, hogy az életkor és a külföldi utazás gyakorisága jelentős mértékben befolyásolják a magyar utazók kockázatvállalási hajlandóságát, valamint a turizmusbiztonság egyes elemei fontosságának a megítélését. A fiatalabb korcsoportba tartozók, illetve a gyakrabban utazók körében magasabb az utazással kapcsolatos kockázatvállalási hajlandóság, valamint jobban jellemző rájuk a hangulatvezérelt cselekvés, a kockázati elemek fontosságának megítélése azonban jelentősen alacsonyabb ezen utazók esetében.

PUBLIKÁCIÓK

Tudományos folyóiratcikk – külföldi kiadású szakfolyóiratban idegen nyelven

Káposzta, J., Nagy, H., Samir, Z., Horváth, C. G., & Sólyomfi, A. H. (2019): Rural Development According to Regional Planning Strategies Case Study (Egypt and Saudi Arabia). *Engineering for Rural Development*, 18, 1811–1817. <http://doi.org/10.22616/ERDev2019.18.N226>

Káposzta, J., Nagy, H., & Sólyomfi, H. A. (2018): Influence of security issues on sustainable and smart rural development in Hungary. *Engineering for Rural Development*, 2018, 477–483. <http://doi.org/10.22616/ERDev2018.17.N058>

Hazai kiadású szakfolyóiratban magyar nyelven

Sólyomfi, A. H. (2021): A magyarországon regisztrált bűncselekmények változásának alakulása a covid-19 járvány időszakában. *Studia Mundi - Economica*, 8(3), 86–96. <http://doi.org/10.18531/Studia.Mundi.2021.08.03.86-96>

Könyvrészlet - idegen nyelvű

Besenyő, J., & Sólyomfi, A. H. (2020): The relationship between terrorism and tourism. In: *Selected Topics on Defence Economics and Terrorism* (pp. 113–135).

Könyvrészlet magyar nyelven

Sólyomfi, A. H. (2020): A terrorizmus propagandája. In: *A propaganda propagandája*, 388–403.

Konferenciaközlemény folyóiratban vagy konferenciakötetben

Sólyomfi, A. H. (2018): Terrorism & Tourism. In: “*Smart developments and sustainability*” 5th VUA YOUTH Scientific Session, 94–102.

Sólyomfi, A. H. (2017): Turizmus és biztonság, turizmusbiztonság Budapest Belvárosában, az V. kerületben. In: *II. Turizmus és Biztonság Nemzetközi Tudományos Konferencia*, 158–166.

További tudományos művek

Sólyomfi, A. H., & Domboróczky, Z. (2022): A közlekedési ágazatok turizmusbiztonsággal összefüggő logisztikai aspektusai. In *Biztonság-biztonságtudatosság*, 30–43.

Sólyomfi, A. H. (2022): *Biztonság-biztonságtudatosság*. (A. H. Sólyomfi, Ed.). Budapest: Jelen-Lét a Társadalomért Egyesület

Sólyomfi, A. H., & Gyömbér, B. (2020): *A turizmusbiztonság és az ezzel kapcsolatos állami feladatok megjelenése a hazai jogi normákban*. Budapest: Jelen-Lét a Társadalomért Egyesület

1. MELLÉKLET

Az állítások, illetve konstrukciók leíró statisztikai és megbízhatósági mutatói

Kód	Konstrukció/Elemek	Átlag (szórás)	Súlyok	Cr. α	AVE	CR
Kockázatvállalás		1,70 (0,80)		0,833	0,509	0,896
KCKV1	Olcso utazási lehetőség – rejt némi kockázatot (pl. polgárháború kitörése)	1,77 (1,07)	0,782			
KCKV2	Olcso utazási lehetőség – járványveszély lehetséges	1,65 (0,95)	0,742			
KCKV3	Ingyen repülőjegy oda-vissza kedvezményes szállással - lehetséges terrorveszély	1,62 (1,00)	0,768			
KCKV4	Ingyen repülőjegy oda-vissza – kockázatos szállással (nem biztonságos környéken)	1,57 (0,90)	0,709			
KCKV5	Megkapta a védőoltásokat, de nem telt le a védettséghez szükséges idő – nem védett az adott országban előforduló betegségekkel szemben	1,97 (1,12)	0,540			
Saját felelősség felismerése		3,35 (0,90)		0,639	0,372	0,733
ÉNBIZ1	A biztonságom attól függ, hogy mennyi pénzem van.	3,15 (1,21)	0,628			
ÉNBIZ2	A biztonságom attól függ, mennyire indultam el felkészülten.	3,91 (1,02)	0,479			
ÉNBIZ3	A biztonságom attól függ, hogy milyen az egészségem.	3,28 (1,19)	0,702			
Biztonságtudatos cselekvés (információszerzés)		4,13 (0,72)		0,695	0,391	0,801
INFSZ1	Egyre több ismeretet szerzek az országról, ahová utazom	4,15 (0,90)	0,738			
INFSZ2	Interneten információt gyűjtök az úticélról	4,36 (0,90)	0,670			
INFSZ3	Odafigyelek a hozzáértő személyek (pl. külügyminisztérium konzuli osztályának) véleményére	3,59 (1,23)	0,516			
INFSZ4	Alaposan előkészítem, megtervezem az utazásomat	4,22 (0,95)	0,553			
Tapasztalatszerzésre épülő biztonságtudatosság		4,09 (1,13)		0,714	0,504	0,817
TAPSZ1	Amikor autóval utazom, kötök az autóra biztosítást	3,98 (1,42)	0,945			
TAPSZ2	Amennyiben van autóm, vagy ha lenne autóm – elviszem szervízbe az autót, ellenőrzöm a műszaki állapotát	4,12 (1,19)	0,605			
TAPSZ3	Utasbiztosítást kötök	4,43 (1,08)	0,503			
Fizikai kockázat kontrollálásának hiánya (nehézsége)		2,56 (1,00)		0,926	0,586	0,956
KZTL1	Emberrablás lehetősége	2,12 (1,29)	0,862			
KZTL2	Megölhetnek (pl. szerv kereskedelem miatt)	2,07 (1,27)	0,857			
KZTL3	Fizikailag bántalmaznak	2,77 (1,25)	0,792			
KZTL4	Terrortámadás áldozata lehetek	2,54 (1,29)	0,847			
KZTL5	Más természeti katasztrófák (pl. földrengés)	2,56 (1,19)	0,776			

KZTL6	Szélsőséges időjárás (pl. cunami, felhőszakadás)	2,73 (1,17)	0,725		
KZTL7	Zavargások, tüntetések lehetnek	2,45 (1,21)	0,750		
KZTL8	Kirabolnak	3,35 (1,19)	0,658		
KZTL9	Ismeretlen betegségeket kaphatok el	3,13 (1,32)	0,570		
Közvetett kockázat		2,89 (1,16)		0,687	0,434 0,786
KZTT1	Nem beszélek, nem értek idegen nyelven	3,00 (1,58)	0,675		
KZTT2	Nem beszélem az ország hivatalosan használt nyelvét	2,84 (1,33)	0,751		
KZTT3	Nincs az adott országban Magyarországnak hivatalos diplomáciai képviselője	2,90 (1,50)	0,532		
Általános biztonság		4,45 (0,65)		0,850	0,515 0,914
ÁLTB1	Szállásbiztonság (hotel, motel, hostel, airbnb-lakás biztonsága)	4,64 (0,68)	0,787		
ÁLTB2	Utazásbiztonság (légiközlekedés, reptér, vasútállomás, közút biztonsága)	4,59 (0,73)	0,788		
ÁLTB3	Információbiztonság, kommunikáció (megbízható információ), utazásszervezőkor megadott adatok biztonsága	4,38 (0,87)	0,765		
ÁLTB4	Rendezvénybiztonság (sportturizmus, tömegrendezvények, koncertek esetében a biztonság)	4,08 (1,13)	0,658		
ÁLTB5	Egészségbiztonság (védőoltások, karantén, gyógyszerek)	4,43 (0,87)	0,673		
ÁLTB6	Pénzügyi biztonság (biztosítások)	4,46 (0,83)	0,613		
Személyes biztonság		3,63 (0,96)		0,726	0,480 0,823
SZMB1	Személyi biztonság (önmagam védelme – önvédelem, önvédelmi eszközök)	3,54 (1,27)	0,637		
SZMB2	Jogszabályok, nemzetközi egyezmények ismerete	3,43 (1,14)	0,716		
SZMB3	Digitális biztonság (biometrikus adatok védelme, cyberbiztonság)	3,87 (1,19)	0,722		
Árérzékenység		2,99 (1,27)		0,893*	0,821 0,945
ÁR1	Olcsó repülőjegy lehetősége	2,97 (1,32)	0,953		
ÁR2	Olcsó utazási csomag (repülőjegy + szállás)	3,00 (1,35)	0,857		
Hangulatvezérelt cselekvés		1,61 (0,90)		0,714*	0,599 0,825
HANG1	Csak elhatározom és utazok	1,85 (1,16)	0,597		
HANG2	Szeretem a meglepetéseket – ha odaérek, majd kiderül, mi van ott	1,52 (0,96)	0,917		
Média kockázatkommunikációja		2,51 (1,00)		0,771	0,456 0,893
MÉDA1	Ijesztő hírek hallatán lemondok az utazásomat	2,46 (1,27)	0,785		
MÉDA2	A képes vagy videós tudósításokban jobban bízom, inkább lemondok az utazásomat, ha ijesztő hírekről hallok/látok	2,54 (1,25)	0,793		
MÉDA3	Utazás előtt mindig megnézem a Híradót, több csatornán is, figyelemmel kísérem a	2,27 (1,29)	0,564		

tudósításokat – a riporterek megbízhatóan
tudósítanak

MÉDA4**Egyáltalán nem befolyásol a média	2,63 (1,21)	
MÉDA5 A hírekkel, tudósításokkal óvatos vagyok, de azért meghallgatom/megnézem a tudósításokat	2,88 (1,24)	0,509

*Spearman-Brown együttható

**ellenőrző állítás, ki lett véve a konstrukcióból